

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет спеціальної освіти, психології і соціальної роботи
Кафедра логопедії і спеціальних методик

Кваліфікаційна робота

з теми:

**«ВИХОВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ У ІГРАХ З ПРАВИЛАМИ У
ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ
МОВЛЕННЯ»**

Виконала: здобувачка 2 курсу групи
SoL1–M23z
ОП Спеціальна освіта (Логопедія)
спеціальності 016 Спеціальна освіта
спеціалізації 016.01 Логопедія
Дарія ГУБАЙ

Керівник:

Алла СІМКО кандидат психологічних
наук, доцент, старший викладач кафедри
логопедії та спеціальних методик

Рецензент:

Олена ВЕРЖИХОВСЬКА кандидат
педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри психолого-медико-
педагогічних основ корекційної роботи

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ У ДІТЕЙ	8
1.1. Питання вивчення самостійності в історичному аспекті.....	8
1.2. Питання вивчення самостійності у сучасних психолого-педагогічних дослідженнях.....	13
1.3. Вивчення самостійності у дітей дошкільного віку із тяжкими порушеннями мовлення.....	24
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ САМОСТІЙНИХ ВМІНЬ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ В ІГРАХ З ПРАВИЛАМИ.....	28
2.1. Організація, завдання, методи та методика проведення констатуючого експерименту	28
2.2. Результати підготовчого етапу констатуючого експерименту.....	32
2.3. Хід та аналіз результатів констатуючого експерименту.....	36
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ КОРЕКЦІЙНОЇ ПРОГРАМИ ВИХОВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМ МОВЛЕННЯ В ІГРАХ З ПРАВИЛАМИ.....	54
3.1. Організація, завдання та педагогічні умови корекційної програми.....	54
3.2. Проведення та хід корекційної роботи: основні етапи, методи та прийоми формування самостійних умінь.....	62
ВИСНОВКИ.....	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	80

ВСТУП

Актуальність дослідження. На думку дослідників, великий вплив на становлення самостійності дошкільників впливає ігрова діяльність, яка є важливим джерелом розвитку та забезпечує зміну соціальних та пізнавальних потреб дитини в різні вікові періоди (Л. Виготський, О. Запорожець, О. Леонтьєв, Д. Ельконін, та ін.). Ігри з правилами виділені як елемент дидактики дошкільного навчання та виховання дітей, що забезпечує розвиток самооцінки та самоконтролю (Л. Божович, О. Березіна, М. Савченко, Т. Павловська, А. Сімко, та ін.). Самостійність у дітей з тяжкими порушеннями мовлення розглядається в контексті соціальних досягнень дошкільного віку, а шляхи її становлення – в ігровій та продуктивній взаємодії, в яких дитина опановує навички комунікації та кооперації в умовах спільної діяльності з однолітком, виділяється як об'єкт спілкування.

Разом з тим, при констатації високої значущості потенціалу розвитку ігор з правилами для становлення самостійних умінь у дітей дошкільного віку, їх прояву в спільній діяльності з однолітками, на сьогоднішній день відсутні дослідження, присвячені вихованню самостійності в іграх з правилами у дошкільнят з тяжкими порушеннями мовлення.

Соціальна значимість, недостатня теоретична та практична розробленість зазначеної проблеми зумовили вибір теми цього дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Магістерське дослідження виконано відповідно до науково-дослідної теми кафедри логопедії та спеціальних методик факультету спеціальної освіти, психології і соціальної роботи Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка «Інноваційні технології в дослідженні і розвитку дітей з порушеннями інтелекту та мовлення в сучасних умовах становлення спеціальної та інклюзивної освіти».

Мета дослідження – наукове обґрунтування та розробка комплексу педагогічних умов, що сприяють ефективному вихованню самостійності у

дітей старшого дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення в іграх із правилами.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання:**

- провести теоретичний аналіз психологічної та педагогічної літератури з проблеми дослідження;
- вивчити умови виховання самостійності у дітей старшого дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення в дошкільних освітніх організаціях компенсуючої спрямованості;
- визначити та описати рівні самостійності дітей старшого дошкільного віку з нормальним розвитком та їх однолітків з тяжкими порушеннями мовлення;
- розробити зміст корекційної програми формування самостійних умінь у дітей старшого дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення у процесі ігор із правилами.

Об'єкт дослідження – процес виховання самостійності дітей старшого дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення

Предмет дослідження – педагогічні умови становлення самостійних умінь у дітей з тяжкими порушеннями мовлення у іграх із правилами.

Методи дослідження. Для досягнення мети застосовувались методи теоретичного та емпіричного дослідження:

- *теоретичні:* аналіз, синтез, порівняння, узагальнення наукової літератури з досліджуваної проблеми, метод моделювання та ін.;
- *емпіричні:* спостереження (пряме, опосередковане), тестування та опитування (анкетування), експеримент;
- *математичні:* кількісний та якісний аналіз отриманих результатів.

Гіпотеза дослідження:

Без цілеспрямованого корекційного впливу у старшому дошкільному віці в дітей із тяжкими порушеннями мовлення не формується самостійність як готовність до соціальної взаємодії у колективі однолітків.

Виховання самостійності відбувається в іграх з правилами через освоєння дітьми за допомогою дорослого способів їх співпраці з дорослим, причому формування її відбувається поетапно: від елементарних проявів активності в ігрових діях до перенесення відомих способів дій у нові умови гри.

Показником ефективності використання ігор із правилами у становленні самостійності дитини з тяжкими порушеннями мовлення є перехід від ігрової діяльності, організованої педагогом, до самостійної ігрової діяльності.

База дослідження. Дослідження проводилось протягом 2023-2024 н.р. на базі Волочиського закладу дошкільної освіти «Зірочка» та Волочиського закладу дошкільної освіти центру розвитку дитини «Калинка» (корекційно-розвивального профілю).

Методологічну основу дослідження складають:

- ідея культурно-історичної теорії про природу людської психіки, про роль людської культури в становленні та функціонуванні індивідуальної психіки, яка історично розвивається (Л. Виготський);
- психологічні основи педагогіки співробітництва та розвиваючого навчання (Л. Виготський, О. Запорожець, О. Леонтєв, Д. Ельконін).

Теоретичною основою дослідження є положення:

- про єдність закономірностей нормального та аномального розвитку (Л. Виготський);
- про значення гри в соціально-особистісному розвитку дитини та для орієнтації у найзагальніших, фундаментальних сенсах людської діяльності (Л. Виготський, О. Запорожець, О. Леонтєв, Д. Ельконін);
- про значущість дошкільного віку як сензитивного періоду для корекції відхилень розвитку та компенсації порушених функцій (Н. Гаврилова, О. Мілевська, А. Сімко, О. Ткач та ін.);
- про необхідність урахування особливих освітніх потреб у корекційно-розвивальному навчанні та вихованні дітей з відхиленнями у розвитку (О. Гаврилов, Ю. Галецька, Л. Лісова, А. Сімко та ін.).

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що вперше самостійність розглядається в аспекті готовності до соціальної взаємодії дітей старшого дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення, при цьому показано, що її формування відбувається внаслідок корекційно-розвивального навчання та виховання.

Розроблено вивчення самостійності дітей дошкільного віку в процесі ігор з правилами. Визначено нові показники самостійності дітей старшого дошкільного віку із різним рівнем пізнавального розвитку.

Вперше виявлено особливості самостійності дітей з тяжкими порушеннями мовлення в іграх з правилами в порівнянні з їх однолітками, що нормально розвиваються.

Вперше розроблено зміст комплексу педагогічних умов, спрямованих на виховання самостійності у дітей старшого дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення в іграх із правилами. Визначено позиції дорослих у процесі поетапного становлення самостійних умінь у дошкільнят категорії, що вивчається.

Теоретична значущість дослідження.

Розширено теоретичні уявлення про можливості виховання самостійності у дітей з тяжкими порушеннями мовлення на основі створення комплексу педагогічних умов, що сприяють їхньому соціальному розвитку та інтеграції до дитячого колективу.

Доповнено відомості про дітей із порушенням з тяжкими порушеннями мовлення в контексті труднощів соціальної взаємодії з однолітками.

Доведено значущість ігор із правилами у становленні готовності до соціальної взаємодії дітей дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення у спільних видах дитячої діяльності.

Визначено та теоретично обґрунтовано зміст виховного процесу, спрямованого на формування позитивної взаємодії у колективі однолітків дітей дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення, що реалізується в іграх із правилами.

Практична значущість дослідження.

Апробовано та впроваджено в педагогічну практику дошкільних освітніх організацій методику виховання самостійності у дітей старшого дошкільного віку в іграх з правилами.

Розроблено рекомендації щодо виховання самостійних умінь у дітей дошкільного віку, адресовані педагогам для роботи з батьками.

Подано комплект ігор з правилами, апробований для педагогічної роботи з виховання самостійності у дітей дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення.

Результати дослідження можуть використовуватися фахівцями для розробки методичних рекомендацій щодо виховання дітей старшого дошкільного віку з різним рівнем пізнавального розвитку в умовах інклюзії.

Апробація результатів дослідження. Основні положення роботи обговорювалися та отримали схвалення на *IX Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми психології особистості на європейському просторі»*, 15 лютого 2024 р., м. Кам'янець-Подільський, Україна; *X Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми експериментальної психології: досвід та перспективи»* на пошану професора Шинкарюка А.І., 29 жовтня 2024 р., м. Кам'янець-Подільський, Україна.

Публікації. Основні результати дослідження висвітлені у тезах:

1. Сімко А.В., Губай Д.Р. Вивчення самостійності у дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами. *Актуальні проблеми психології особистості на європейському просторі* : матеріали IX міжнародної науково-практичної конференції, 15 лютого 2024 р. / за ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2024. С.164–167.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Повний обсяг роботи складає 86 сторінок.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз літератури з цього питання свідчить про те, що проблема виховання самостійності у іграх з правилами у дітей дошкільного віку з мовленнєвими порушеннями в умовах навколишнього соціуму залишається актуальною і на сьогоднішній день.

2. Результати експериментального дослідження самостійних вмінь дітей старшого дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення в іграх з правилами показали, що у досліджуваних дітей спостерігаються ряд особливостей ігрової поведінки: відсутність ігрових дій відповідно до правил гри, невміння підкорятися вимогам та правилам гри, нездатність зосередитися на умовах завдання, та утримувати увагу в ході гри, відсутність цілеспрямованості в ігрових діях, наявність супутніх хаотичних рухів, невміння позитивно взаємодіяти з однолітками. На основі даних дослідження було розроблено зміст корекційної програми, спрямованої на формування самостійності в іграх із правилами у дошкільнят з тяжкими порушеннями мовлення.

3. На наступному етапі дослідження було організовано корекційне навчання, до якого були включені як дорослі, так і діти. Дорослих (педагогів та батьків) навчали визначати свою позицію у грі: від організатора, активного учасника до координатора та спостерігача.

Корекційне навчання з досліджуваними дітьми проводилося в 3 етапи, наприкінці кожного з них фіксувалися їх досягнення в самостійності, що дозволяло перейти до нових завдань з оволодіння ігровими вміннями.

В результаті цього навчання підтверджено гіпотезу дослідження. Доведено, що виховання самостійності дошкільників з тяжкими порушеннями мовлення в іграх з правилами відбувається за умови організації ігрової діяльності на основі спеціальних методів та прийомів: показ та програвання способів співпраці партнерів у грі, поетапне навчання конкретним ігровим умінням – від елементарних активних проявів інтересу до ігрових дій їх

перенесення у нові умови.

4. Доведено ефективність запропонованого комплексу педагогічних умов, що включає такі компоненти:

- навчання дітей ігровим умінням на спеціальних заняттях;
- навчання дорослих (педагогів та батьків) прийомам формування у дітей ігрових умінь; підбору партнерів з гри в різних ситуаціях, а також доступною дітям спільної ігрової діяльності.

5. Дослідження показало, що рівень самостійності у дітей старшого дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення залежить від мінливої позиції дорослого, яка обумовлює оволодіння дітьми самостійними вміннями в іграх з правилами та інших видів дитячої діяльності, а дорослий у цьому процесі спочатку виступає у ролі організатора, учасника, активного партнера, а потім координатора та спостерігача.

Отже, результати дослідження показали, що використання ігор з правилами у вихованні дітей дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення позитивно впливає на їх готовність до соціальної взаємодії в колективі однолітків (у побутових ситуаціях та в дозвільній діяльності), що доводить ефективність запропонованого змісту та організації корекційно-виховного процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрющенко Н. Взаємодія ігрової та навчальної діяльності Дефектологія, 2007. С. 38–40.
2. Андросова В. М. Мова символів жива – в ній звуки, букви і слова : метод. посіб. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2006. 92 с.
3. Артемова Л. & Янківська О. Дидактичні ігри і вправи в дитячому садку. Київ : Радянська школа, 2001. 128 с.
4. Березіна О. М., Павловська Т. О. Мовні ігри та забави. Тернопіль : МП «Мальва-ОСО», 1999. 104 с.
5. Бистранівська О. С. Корекція мовленнєвих і немовленнєвих порушень у дітей з вадами мовлення в процесі гри Електронний ресурс. Проблеми загальної та педагогічної психології : зб. наук. праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України; за ред. акад. С.Д. Максименка. Київ : Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України, 2009. Т. 11, Частина 6. Режим доступу: <http://vuzlib.com/content/view/794/94/>
6. Бистранівська О. С. Особливості використання ігрової діяльності в процесі корекції мовлення дітей дошкільного віку. Збірник наукових праць. Частина 4, 2010. С. 14–19.
7. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах : підручник; за ред. А. М. Богуш. [2-е вид., доп.]. Київ : Вид. Дім «Слово», 2011. 704 с.
8. Богуш А. М., Шиліна Н. Є. Мовленнєва готовність старших дошкільників до навчання у школі. Одеса : ПНЦ АПН України, 2003. 335 с.
9. Богуш А. М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років. Київ : Вид. Дім «Слово», 2010. 374 с.
10. Богуш А. М. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи. Видання друге, доповнене. Навчальний посібник. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2012. 304 с.
11. Божович Л. И. Личность и ее формирование в детском возрасте.

Санкт-Петербург : Питер, 2008. 398 с.

12. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте. Санкт-Петербург: Союз, 1997. 91 с.

13. Выготский Л. С. Собрание сочинений : в 6-ти т., Т. 4 : Детская психология. Москва, 1984. 432 с.

14. Выготский Л. С. Игра и ее роль в психическом развитии ребенка. Психология развития. Санкт-Петербург : Питер. 2001. С. 56–79.

15. Гаврилова Н. С. Нейропсихологічна структура та механізми порушення фонематичних процесів у дітей з дислалією, ринолалією та дизартрією. Зб. наук. Праць КПНУ ім. І. Огієнка; за редакцією О. В. Гаврилова, В. І. Співака. Вип. XV. Серія: соціально-педагогічна. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2010. С. 120–127.

16. Гаврилова Н.С. Порушення фонетичного боку мовлення у дітей : Монографія. Кам'янець-Подільський : Друк-Сервіс, 2011. 200 с.

17. Гальперин П. Я. Методы обучения и умственное развитие ребенка. Москва : Изд-во МГУ, 1985. 45 с.

18. Гончаренко А. М. Розвиток мовленнєвої компетентності старших дошкільників : навчально-методичний посібник до Базової програми «Я у Світі» Київ : Світич, 2009. 160 с.

19. Долинна О. Співвідношення організованої і самостійної діяльності у дитячому бутті. Обов'язкова освіта дітей старшого дошкільного віку : форми здобуття, організація і зміст роботи: Збірник методичних матеріалів. Тернопіль : Мандрівець, 2011. 480 с.

20. Долинна О. Співвідношення організованої і самостійної діяльності у дитячому бутті. Обов'язкова освіта дітей старшого дошкільного віку : форми здобуття, організація і зміст роботи: Збірник методичних матеріалів [авт.-упоряд. : О. П.Долинна, А. П. Бурова, О. В. Низковська, Т. П. Носачова]. Тернопіль : Мандрівець, 2011. 480 с.

21. Жинкин Н. И. Речь как проводник информации. Москва : Наука. 1982. 159 с.

22. Жуковская Р. И. Игра и ее педагогическое значение. Педагогика,

1975. 112 с.

23. Загальна психологія : хрестоматія : навч. посіб. [О. В. Скрипниченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук]. Київ : Каравела, 2007. 647 с.

24. Запорожец А. В., Эльконин Д. Б. Психология личности и деятельности дошкольника. Москва : Просвещение, 1965. 245 с.

25. Ігри в логопедичній роботі: навчально-методичний посібник / укл. О. В. Чепка. Умань : ВПЦ «Візаві», 2016. 181 с.

26. Карасьова К. В. Самодіяльні ігри дитини. Київ : Шк. світ, 2018. 128 с.

27. Коменский Я. А. Избранные педагогические сочинения. Учпедгиз, 1955. 651 с.

28. Конопляста С. Ю., Сак Т. В. Логопсихологія : навч. пос. ; за ред. М. К. Шеремет. Київ : Знання, 2010. 293 с.

29. Кравченко О. В. Мовленнєвий розвиток дошкільників – запорука їхньої наступної успішності : навч.-метод. посіб. Прилуки : 2009. 75 с.

30. Кривоніс М. Л., Дроботій О. Л. Моніторинг мовленнєвого розвитку і дрібної моторики дітей молодшого дошкільного віку + стимульний матеріал : 5-й рік життя. Київ : 2014. 66 с.

31. Кудикіна Н. В. Ігрова діяльність дітей : теоретичні основи й методика педагогічного керівництва. Її величність гра: теорія і методика організації дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : зб. статей; за ред. Г. С. Тарасенко. Вінниця : ВДПУ ім. Михайла Коцюбинського, 2009. 320 с.

32. Кольцова М. М. Двигательная активность и развитие функций мозга ребенка. Педагогика, 1973. 144 с.

33. Леонтьев А. Н. Избранные психологические произведения. Педагогика, 1983. Т. 1. 392 с., Т. 2. 320 с.

34. Литвиненко В. А. Корекція фонетико-фонематичного недорозвинення мовлення дітей дошкільного віку засобами артпедагогіки :

навчально-методичний посібник. Суми : Університетська книга, 2015. 144 с.

35. Логопедія. Підручник; за ред. М. К. Шеремет. Київ : Вид. дім «Слово», 2010. 376 с.

36. Лопухіна Т. В. Технології навчання, виховання та розвитку дітей. Навчально-методичний посібник. Донецьк : «Каштан», 2010. 146 с.

37. Лурия А. Р. Высшие корковые функции человека и их нарушения при локальных поражениях мозга. Академ. Проект, 2000. 512 с.

38. Любашина В. Ігрова діяльність як засіб розвитку діалогічного мовлення старших дошкільників в умовах дошкільного закладу Електронний ресурс. Режим доступу: www.kspu.kr.ua/.../article_lubashina.pdf

39. Майор Н. С. Дидактична гра як засіб формування звукової культури мовлення : методичні рекомендації. Електронний ресурс / Уклад. : Н. С. Майор, Ж. В. Фоміна. Режим доступу : <http://dyvokray.org.ua/2013-08-21-06-32-07/42-didaktichna-gra-jakzasib-formuvannja-zvukovoi-kulturi-movlennja>

40. Мастюкова Е. М. Ребенок с отклонениями в развитии : Ранняя диагностика и коррекция. Просвещение, 1992. 95 с.

41. Мартиненко І. В. Методика формування комунікативних вмінь у дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення. Логопедія, 2012. №2. С. 328–295.

42. Мілевська О. П. Логопедична гімнастика: систематизація поняття. Наукова дискусія: питання педагогіки та психології: Збірник тез міжнародної науково-практичної конференції. Київ : ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2017. С. 47–52.

43. Мовні ігри. Дидактичні ігри. Методичне забезпечення. (електронний ресурс) : <https://naurok.com.ua/movni-igriddidaktichni-igri-metodichne-zabezpechennya17733.html>

44. Омеляненко А. В. Навчання дітей старшого дошкільного віку складати розповіді-роздуми: монографія. Донецьк : Юго-Восток, 2009. 196 с.

45. Песталоцци, И.Г. Избранные педагогические сочинения. собр. соч. в 2 т. 1981. Т. 1. 324 с.

46. Пиаже Ж. Речь и мышление ребенка. Римис, 2008. 448 с.
47. Піроженко Т. О. Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільника. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 152 с.
48. Потапова Л. В. Гра як засіб виховання особистості, історичний Екскурс. Теоретико-методологічні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. праць. Київ : Пед. думка, 2015. С. 49–54.
49. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт». Тернопіль : Мандрівець, 2012. 104 с.
50. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. Санкт-Петербург : Питер, 2000. 712 с.
51. Рібцун Ю. Ігри з кольором як засіб корекції ФФНМ у дітей середнього дошкільного віку. Дефектологія. 2008. № 4. С. 13–17.
52. Савченко М. Вплив ігрової діяльності на виховання самостійності в дітей дошкільного віку. Наука і освіта. 2011. № 4. С. 358–361.
53. Савченко М. В. Програма підготовки педагогів та батьків до виховання самостійності дітей дошкільного віку в ігровій діяльності. Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського : зб. наук. праць. Випуск 1. Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2012. С. 365–369.
54. Саяпіна С. А. Розвиток теорії гри в дошкільній педагогіці. Наука і освіта. Науково-практичний журнал Південного наукового Центру НАПН України. 2011. № 4. С. 370–373.
55. Сімко А. В. Фізична реабілітація дітей з особливостями інтелектуального розвитку : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друк-Сервіс», 2014. 136 с.
56. Сімко А. В. Діагностика і корекція порушень психомоторного розвитку дітей дошкільного віку з вадами інтелекту. Проблеми сучасної психології : зб. наук. праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г. С. Костюка

АПН України / за ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2011. Вип. 13. С. 405–414.

57. Сімко А. В. Вплив ігрової рухової активності на психомоторний розвиток дітей дошкільного віку з вадами інтелекту. Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): зб. наук. праць / за ред. В. М. Синьова, О. В. Гаврилова. Кам'янець-Подільський : ПП «Медобори-2006», 2010. Вип. 1. С. 271–278.

58. Тарасун В.В. Логодидактика : навч. посіб. 2-е вид. Київ : Видав. Дім «Слово», 2011. 392 с.

59. Тарасун В. В. Морфофункціональна готовність дітей з особливостями у розвитку до шкільного навчання : діагностика і формування (нейропсихологічний супровід) : монографія. Київ : Видавництво Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, 2008. 299 с.

60. Тарасенко Г. С. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти. Навчально-методичний посібник Київ : Видавничий Дім «Слово», 2018. 320 с.

61. Удіна О. М. Виховання самостійності дошкільників в образотворчій діяльності (на матеріалі аплікації) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Дошкільна педагогіка». Київ, 2008. 21 с.

62. Театрализованные игры в коррекционно-развивающей работе с дошкольниками /Л. Б. Баряева, И. Г. Вечканова, Е. В. Загребаева; под ред. Л. Б. Баряевой, И. Г. Вечкановой. КАРО, 2009. 256 с.

63. Хрестоматія з логопедії : навчальний посібник. М. К. Шеремет, І. В. Мартиненко Київ : 2006. 360 с.

64. Эльконин Д. Б. Психологические вопросы дошкольной игры. Психологическая наука и образование. 1996. № 3. С. 5–19.

65. Barbara Ann Johnson, Delmar Cengage Learning. Language Disorders in Children : An Introductory Clinical Perspective (Health & Life Science). Albany, 1995. 400 p.

66. Budwig, N. The Linguistic Marking of Agentivity and Control in Child Language. *Journal of Child Language*, 1989, Vol. 16(2), P. 263–284.
67. Deborah M. Plummer. *Helping Children to Improve Their Communication Skills : Therapeutic Activities for Teachers, Parents and Therapists*. 2011. 176 p.
68. Emmerich Walter, Cocking Rodney R., Sigel Irving E.. Relationships between cognitive and social functioning in preschool children. *Developmental Psychology*, 1979. 15(5), P. 495–504.
69. Galloway L. M., Scarcella R. Cerebral organization in adult second language acquisition: Is the right hemisphere more involved. *Brain and Language*, 1982. P. 56–60.
70. Hopkins B., Barr Ronald G. *The Cambridge Encyclopedia of Child Development*. Publisher : Cambridge University, 2005. 684 p.
71. Ingram J.C.L. *Neurolinguistics. An Introduction to Spoken Language Processing and its Disorders*. Cambridge University Press, 2007. 444 p.
72. Tsenberg Joan P. *Creative Thinking and Arts-Based Learning : Preschool Through Fourth Grade (6th Edition)*, 2013. 528 p.